

Kuressaare, 9.2.47

Kallis proua S

On jälle pühapäev, üks nädal on seljataga ja me oleme vabaks-
saamisele taas nädala võrra lähemal. Millal see nädalate ja kuude
lõputu rida ükskord otsa saab? Ja kuigi elu on üksluine, elame
alates salajases pürgimuses oma soovide ja unistuste poole.
See on alateadlik tunne, ehkki mannetu. Oleme ju orjad venelastele,
kes on meid kinni krabanud. Surnute asemele toovad nad kusagilt
uued. Kas me ei olegi inimesed? Elajaks muutumine on ju samuti
inimese vaba tahe. Te saate minust kindlasti aru, kui ütlen, et
depressioon surub end peale. Seepärast teeb mind kurvaks, kui
ütlete, et mul ei ole Teie jaoks piisavalt aega, sest see ei ole nii.
Ma olen alati Teie päralt, kui asjaolud võimaldavad. Kui meelsasti
ma Teiega aega veedan! Teiega on huvitav! Kui kokku saame,
pean paratamatult mõtlema sellele, et major võib tulla ehitusplatsile
ja avastada, et ma ei tööta. Või satub peale meile juba tuntud vene
sõdur. Või kaebab ehk mõni kade kaaskannataja. Eilegi sain ülemalt
riielda, et ma nii kaua tööst eemal olin.

Täna on siin meie jaoks harjumatult külm. Metsast puid tuua me
ka ei saa. Peaksime otsima midagi põletamiskõlblikku, mis
kauem põleks.

Kui mul on pikemalt vaba aega nagu täna, õpin ma meelsasti
luuletusi pähe. Eesti keel on kahjuks nii keeruline. Kurb, et meie
laagris ei ole raamatukogu. Samas, kui me kodus oleme, jätkub
meil hädavaevalt aega iseenestegi jaoks.

Peegli üle, mille sain preili T-lt, olen ma väga rõõmus. Ma ei vaja
seda enda imetlemiseks, vaid raseerimiseks. Varsti peaksime oma
tuppa ka elektrivalguse saama. Tänu Jumalale on meil praegu
õlilamp kasutada olnud. Muidu on meie eluase päris hullumaja.

41 // Tekid on mustad nagu peavaksali hall. Aknaid pesime kaks päeva, enne kui neist päevavalgus läbi paistma hakkas. Öhtud on siiski ilusad. Täna öhtul ei ole kuu veel tõusnud ja niikuinii saab ta olema pilvede taga.

Loodetavasti ei lase ma Teil ennast liiga kaua oodata.

Arnold W.

11.2.47

Ma ei taha Teid enam haavata ega öelda, et Te ei leia minu jaoks aega. Ma tean, kui raske see praegune koeraelu on. Tahan siiski öelda, et Te ei taha minuga rääkida. Ootan öhtust kokkusaamist Teiega terve päeva. (Ma olin alguses päris vihane ja olen praegugi.) Ja siis saan ma Teiega nii vähe rääkida ja pean edasi-tagasi marssima. Kui meelsasti vestleksin ma Teiega ½ või ¼ tundi, aga mitte nii, et ma pean kogu aeg sisse ja välja jooksuma! Ja Teie olete seal ju vaba, mitte siin, müüride vahel. Ma vajan siiski nii vähe. Ainult Teie näete ja kuulete seda. Te ju teate, misasi on nälg, aga kas Te teate, et sageli on hea tahe olulisem kui tükk leiba. Palju tervisi Teile!

Arnold W.

14.2.47

Kallis proua S! Armas preili S!

Pühapäev. Tunnid vaikuseks ja puhkamiseks. Kõik tööd on seljataga, kartul on praetud ja nii hea on meie toas oma seltskonnaga lihtsalt istuda. Tasapisi olen ka üht Eichendorffi* romaani lugenud.

* Vabahärra Joseph von Eichendorff (1788–1857) – Preisi kirjanik, poeet, näitekirjanik ja antropoloog.

42 // See räägib umbes aastast 850. Kui esimesed sajandid olid möödas, saabus teine, kummaline aeg. Probleemid, mis varem inimestele korda läksid ja neid tegutsema panid, jäid edaspidi ainult nende mälestustesse. Ka viimased aastakümned olid samasugused – täidetud ajaloo ja leiutistega –, enne kui said tunda oma langust. Ometigi on õnnetud need inimesed, kes ei ole kogenud seda, mida meie.

21. kuupäeval oli mu ema sünnipäev. Ta sai 55. See oli juba neljas kord, kui ma ei saanud teda isiklikult õnnitleda. Näen, mismoodi aeg ruttab – tema sünnipäev 1943. aastal seisab mul nii erilisena meeles. Järgmisel päeval toimus nimelt suur suuline eksam, millega lõppes minu 12 aasta pikkune kooliaeg. Võite ilmselt mõelda, et me kaksikvennaga ei olnud selles piisavalt vaprad. Aga kõik läks toona kenasti korda. Kui tööteenistus välja arvata, olid järgnevad kaheksa nädalat vaid meie päralt. Me olime vaid need nädalad koos!

Märtsikuus on kodus kevad. Puud haljendavad juba roheliselt ja esimesed kevadlilled õitsevad aedades ja niitudel. Kui ilm oli meeldiv, viibisin väljas. Tund aega rattasõitu ja juba olin nõmmel või mere ääres, mida ma nii armastan. Paljugi siin Eestis meenutab mulle kodumaad. Tasandikud on siin suuremad ... Kodus on kõik armsam. Meelsasti jalutasin ka vanal linnamüüril, mis oli veel hästi säilinud, kuigi linnatorne enam alles ei ole. Bremeni õitseaeg oli nagu Revalilgi kaua aega tagasi. Mõlemad linnad olid oma ajas tähtsad ning võimsate majadega. Praegu elab Bremenis umbes 400 000 inimest. Venemaa mastaabis mitte eriti suur linn. Venelased majutavad samadele ruutmeetritele kümme korda rohkem inimesi. Veel võin kiidelda, et Bremen on Saksamaa puhtaim linn. Tänapäevalgi on tavaline, et koduperenaised pühivad 2 või 3 korda nädalas linna kõnniteid. Lisaks on peaaegu iga maja taga väike aed, kus läbi terve suve õitsevad ilusaimad lilled. Kui venelased sinna jõuavad, siis kahtlen ma selle paradiisi jätkumises.

43 // Aga ma olen jälle ja jälle nii palju rääkinud. Peate mind nüüd kindlasti mingisuguseks mammapojukeseks. Minu sõbrad tundsid mind kunagi rõõmsa mürgeldajana.

Tänan Teid mitmekordselt Teie kirja eest. Mõtlen ikka, kui hea on tunda sõjavangina hoolet väljast, ja veel enam rõõmustab mind, et Te minu kiirustamist mulle pahaks ei pane ning ebasõbralikkuseks ei pea ... Kui esmaspäeval on valvepostil Miška, saan ma jälle seestpoolt müüri Teiega lobiseda. Katsun tähele panna, kui Te meie tööplatsist mööda kõnnite. Kas teine preili ei olnud eile mitte T öde? Kas tutvustaksite mind T-le kui venda? Kuna Te siiski nimetate end minu emaks. Kuigi ma kardan, et vangipõlveta ei tahakski Te mind tunda (see oli nüüd suusoojaks öeldud).

Kas võin veel midagi paluda? Kas Te saaksite muretseda mõned sibulad ja 2–3 raseerimistera? Sibulaid vajame meie köögi jaoks. Terasid härra Glanderi parra ja minu piimahabeme jaoks. Siiski ärge nähke ka vaeva. Kui Teil neid asju ei ole, ajame niisama läbi. Kui Teil on tahtmist ja aega, siis kirjutage mulle jälle. Te valmistate mulle sellega suurt rõõmu, sest meie elu on väga üksluine. Soovin Teile mõnusat pühapäeva õhtut, sest homme algab jälle tõsine töö.

Palju südamlikke tervitusi Teile.
Teie Arnold

Arnold W.

23.2.47

Armas proua S

Werner Gl. on mulle viimasel ajal ette lugenud ühe fantasti, Edgar Allan Poe raamatut. Mina aga ei suuda sellest kirjanikust vaimustuda.

44 // Möödaläinud nädalal olid meil ka kasud sees. Tavaliselt mööduvad nädala esimesed kolm päeva absoluutses kiirustamises. See tähendab, et me tõuseme kell 8, kella 9-ks läheme tööle. Peame tunnise lõuna ja tuleme kella 18-ks koju. On olnud üsna külm, aga edaspidi on oodata tubast tööd. Kolmapäeval kuuleme, mida ülejäänud nädala tegema hakkame.

Neljapäeval pidid 15 meest meie seast Tallinnasse minema, ka Werner oli selles nimekirjas. Läksin kohe majori juurde ja ta muutis nimekirja ümber. Neljapäeva pealelõunal sõitsid need 15 ülekoormatud veoautol minema. Sõit pidi küll õudne olema. Nad tegid ainult pooletunnise pausi ja olid hommikul kell 9 Tallinnas. Nii rääkis meile tunnimees, kes nendega kaasas käis ja eile tagasi tuli.

Olen oodanud asjatult kodust postkaarti. Nüüd tuleb seda jälle pikalt oodata. Kolme õnneliku hulgas sai ka Werner posti, nii et meie perekonnas oli veidi rõõmu! *Puu-kommando*'st ei ole me veel midagi kuulnud. See on ka mõistetav, sest esmaspäev ei ole veel möödas ja Venemaal ei ole kunagi midagi kindlat.

Et Te mu emast tema sünnipäeval nii kenasti mõtlesite, tegi mulle palju rõõmu. Heameelt teeb ka see, kui kuulen teiste inimeste suust, et näen hea ja terve välja. Ma ei ole ammu ennast nii tugeva ja tervena tundnud. Loodetavasti usub ka minu ema mind, kui kirjutan talle, et mul läheb hästi ja et ta ei muretseks minu heaolu pärast. Võtke vastu minu tänu, mida on sõnades raske väljendada.

Tervitan südamlikult Teid ja T-d.